

УДК 338.43:635.11

**STATE AND TRENDS OF TABLE BEET PRODUCTION IN THE
CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION**
**СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА БУРЯКА СТОЛОВОГО В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Basiuk S.M. / Басюк С.М.*Postgraduate / аспірант*

ORCID: 0000-0001-6590-1959

*State biotechnological university, Kharkiv, Alchevs'kykh, 44, 61002**Державний біотехнологічний університет, Харків, Алчевських, 44, 61002*

Анотація. В Україні галузь овочівництва протягом тривалого періоду реформування аграрного сектору економіки зазнала суттєвих змін у обсягах і структурі виробництва. У статті досліджено сучасний стан і тенденції розвитку вирощування буряка столового в Україні в умовах Євроінтеграції. Акцентовано увагу на необхідності впровадження заходів зі зміни існуючої стратегії розвитку, орієнтацією на підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок інтенсифікації виробництва та переробці, щоб максимально використовувати весь вирощений врожай з доданою вартістю.

Ключові слова: буряк столовий, урожайність, ціна, виробництво, овочеві культури, ринок збуту.

Овочі це життєве необхідний елемент харчового раціону людини також вони є цінним дієтичним продуктом, споживання якого сприяє кращому засвоєнню інших продуктів харчування, елементом забезпечення продовольчого ланцюжка [1-12]. Дієтологи рекомендують відводити овочам до 35 % в загальному обсязі добового раціону. Та дотримуватися цього правила потрібно цілий рік, адже взимку організму особливо необхідні вітаміни і клітковина, що містяться в овочах. Особливе значення для нашої країни має унікальна здатність багатьох овочів (буряк, морква, капуста, гарбуз, ріпа та ін.) виводити з організму радіонукліди та важкі метали.

Так буряк є джерелом необхідних людському організму вуглеводів, органічних кислот, мінеральних солей, вітамінів і біологічно активних речовин. Він містить: В₁, В₂, В₆, С, фолієву кислоту, каротиноїди, амінокислоти, солі заліза, калію, марганцю, кальцію, за вмістом йоду буряк займає одне з перших місць серед усіх овочів, також містить клітковину.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку вітчизняного аграрного виробництва є овочівництво. Овочеві культури займають визначальне місце у продовольчій безпеці країни. Наша держава входить у двадцятку світових лідерів за валовим виробництвом овочевої і баштанної продукції та займає третє місце в Європі за показниками загального виробництва овочевої та баштанної продукції, поступаючись лише Італії та Іспанії [1].

Ґрунтово-кліматичні умови України сприятливі для вирощування і збору значних врожаїв вітамінної продукції, вчасності буряка столового. Так, у 2021 р. валовий збір буряка столового за даними державної статистики України склав близько 8473,5 тис. ц. частка виробітку підприємствами сягає лише 6 %, решта виробітку столового буряку знаходиться у господарствах населення. У Харківській області валовий збір буряка столового становив 5 % від загального

валового збору, а саме 429,8 тис. ц. (табл.) [2].

Таблиця - Обсяг виробництва буряку столового з 2017-2021 рр.

Рік	Площа зібрана, тис. га		Обсяг виробництва (валовий збір), тис. ц		Урожайність, ц з 1 га площі зібраної	
	Всього по Україні	Харківська область	Всього по Україні	Харківська область	Всього по Україні	Харківська область
2017	38,4	2,7	8361,7	617,1	216,1	224,1
2018	37,9	2,6	8181,3	577,6	214,5	222,4
2019	38,8	2,7	8565,0	587,7	218,2	217,2
2020	39,2	2,7	8184,3	410,7	208,1	155,8
2021	38,9	2,6	8473,5	429,8	216,9	162,6

Згруповано автором

Дані статистичного аналізу свідчать, що в останні роки площі під буряками столовими в Україні не зазнали суттєвої зміни. Під урожай в 2020 та 2021 роках в Україні, за даними Державної статистичної служби України, було засіяно 39,2 та 38,9 тис. га відповідно. Так, у порівнянні в 2000 році це значення становило 41,5 тис. га, а в 2010 році – 41,0 тис. га. Врожайність коренеплодів в останні роки в Україні значно збільшилась, у порівнянні – в 2000 та 2010 роках це значення становили 136,0 та 181,1 ц/га відповідно. Валовий збір буряку столового також збільшився, у порівнянні в 2000 та 2010 роках валовий збір становив 564,6 та 742,2 тисяч тонн відповідно [3].

Проте, як видно з наведеної таблиці (табл. 1) урожайність буряку столового у Харківській області у 2020 та 2021 рр. зазнала значних змін, що може бути обумовлено кліматичним фактором.

Вибір найкращого сорту для конкретних ґрунтово-кліматичних умов є одним з резервів підвищення врожайності буряків. Станом на 13 травня 2022 року в реєстр сортів рослин України, придатних до поширення, включено 55 (з них 16 українського походження) сортів столового буряку: вітчизняної селекції – Бордо харківській, Юліс, Воевода, Атаман, Гопак та інші; серед них також є й закордонної селекції – Монорубра (CZ), Ліберо (DE), Нобол (FR), Водан (NL), Кармазин (PL) та інші [4].

В сучасних умовах галузь овочівництва загалом, і організаційно-економічна взаємодія виробників і споживачів вітчизняної овочевої продукції зазнають змін. Наслідком змін, що відбуваються є зниження конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на внутрішньому і зовнішньому ринках, спостерігаються диспропорції у витратах і кінцевих результатах діяльності господарюючих суб'єктів не тільки в сфері виробництва, а також переробки та реалізації виробленої продукції.

Структуру пропозиції національного овочевого ринку все ще формують овочі переважно борщового набору (буряк, капуста, цибуля) та традиційні літні овочі. Першість найстабільнішої культури в борщовому наборі по праву належить буряку, оскільки за останні п'ять років не було такого року, коли ціна була у рази вища, або був рекордно низький урожай. Цей сезон не став винятком і крива цін прогнозовано росла в період з грудня по червень і падала з липня до вересня (рис.). Пік вартості буряка припав на червень, так в

середньому по Україні вартість склала 17,65 грн/кг при цьому у Харківському регіоні вартість становила на 3,01 грн/кг менше. Ціни протягом всього сезону і календарного року були в діапазоні від 6-8 грн/кг до 11-18 грн/кг [5]. Хочеться наголосити, що протягом року цінова політика на буряк столовий у Харківській області була значно нижче чим у середньому по Україні.

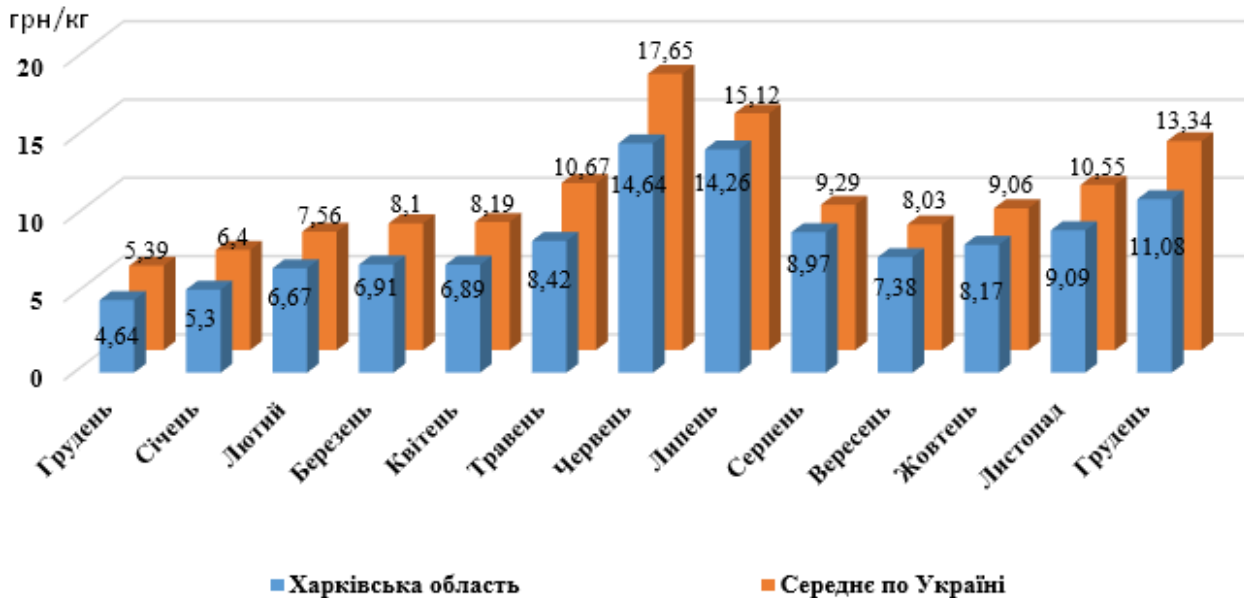

Рисунок 1. Середні споживчі ціни на буряк протягом 2021 року

Декілька сезонів поспіль відбувалися спроби знайти ринки збуту для буряка за межами України, але системного збуту поки не налаштовано, оскільки підходи в реалізації ідеї популяризації буряка на зовнішніх ринках не налаштовані. Для активного просування буряка як продукту важливо не просто грати ціною, а підходити до цього з більш ретельно і пропонувати продукт глибокого ступеня переробки (чіпси, порошок, готовий зварений очищений і вакумований та інше) це вплине як і на попит, так і на способи транспортування продукції.

Європейська інтеграція, задекларована як стратегічний напрям розвитку України є не лише зовнішньоекономічним вектором, а й орієнтиром цінностей для всього українського суспільства. Інтеграцію України до ЄС сьогодні підтримують всі структури влади та переважна більшість українського населення. Лібералізація взаємного доступу до ринків традиційно вважається чи не найбільш очевидною перевагою укладеної Угоди про асоціацію та створення нею зони вільної торгівлі Україна-ЄС. Слід зазначити, що визначені в Угоді графіки лібералізації (Додаток І-А (частини 1 і 2) до Глави 1 Розділу IV Угоди) були розтягнуті в часі, причому є більш поширеними і більш тривалими стосовно експорту ЄС до України – що загалом вважається за сприятливий для України фактор, оскільки надає Україні певний час для адаптації до умов конкуренції в ряді чутливих секторів [6]. А також це дає змогу проаналізувати ринок збуту та переналаштувати процеси збуту під європейський ринок.

Отже, для покращення процесів збуту на фоні Євроінтеграції

запропонуємо декілька варіантів адаптації: регулятори росту, органічне землеробство, глибока ступінь переробки продукту.

Регулятори росту забезпечують швидкий ріст і розвиток культурних рослин, а також зростання їх стійкості до дії несприятливих чинників. Вони не ведуть до зростання собівартості сільськогосподарської продукції і не завдають шкоди навколишньому середовищу. Результат використання регулятора росту забезпечує підвищення урожайності та товарності коренеплодів [7].

Органічна система землеробства передбачає не тільки підтримання та покращення родючості ґрунту переважно за рахунок органічних добрив та повної відмови від синтетичних мінеральних добрив та пестицидів, а й виробництво органічної продукції [8], яка ціниться на продовольчих ринках країн ЄС та має змогу на здорову конкуренцію на ринках як в країні тау і за її межами.

Глибока ступінь переробки продукту зменшує ризики при транспортуванні товарної продукції, підіймає попит на товар та сприяє економічній доцільності.

Як висновок, продукція буряка сортового має значний експортний потенціал та перспективи його нарощування, що є однією з стратегічних цілей підвищення ефективності розвитку овочівництва та агропромислового комплексу.

Список використаних джерел.

1. Виробництво овочів в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку галузі. Збірник наукових праць ВНАУ. *Сільське господарство та лісівництво*. 2021. 1 (20) URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/28134.pdf>
2. Держстат України. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами у 2021 році (остаточні дані) URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/pvzu/arch_pvhu.htm
3. Корень В.В., Костюкевич Т.К. Оцінка сучасного стану виробництва буряку столового в Україні. Всеукраїнська науково-практична конференція «Рубіновські читання» в рамках святкування «Дня науки» (м.Умань, 15 травня 2020 р.). Умань, 2020. С. 32–33.
4. Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні. URL: <https://minagro.gov.ua/file-storage/reyestr-sortiv-roslin>
5. Середні споживчі ціни на товари (послуги) по Україні1 у 2021 році URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ct/sctp/sctp_21ue.xlsx
6. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf
7. Окрушко С.Є. Оцінювання впливу регулятора росту MAPC EL на формування врожайності гібридів буряку столового. Збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Органічне агровиробництво: освіта і наука» С. 41-45 URL: https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2019/11/tezy-malynka-31_10_-2019-dopovnenno.pdf
8. Хареба В.В., Носко В.Л. Економічна ефективність виробництва буряку столового залежно від сортів і строків сівби. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Agromija/article/viewFile/843/807>

9. Пономарьова М.С., Мещеряков В.Є., Романова Т.А. Оцінка можливостей та визначення напрямів підвищення економічної ефективності виробництва продукції рослинництва. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”*. № 4. 2019 .С. 109- 119.

10. Dolzhykova I., Irtyshcheva I., Ponomarova M. Conceptual fundamentals of development of the food security system // *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 5 Number 2. Riga: Publishing House “Baltija Publishing”, 2019, 262 p. P 57-64. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/>

11. Фоменко В.Є., Хромова А.В. Організаційно-економічні передумови зростання виробництва та розвитку галузі рослинництва. матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. «Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення»,. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. 267 с С.104-106.

12. Lomovskykh, L., Ponomarova, M., Chip, L., Krivosheya, E. and Lisova, O. (2021), Management and organizational and economic conditions of strengthening the marketing activity of the enterprise and maintaining efficient agrobusiness. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 2, is. 37, pp. 263–270. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.230255>.

Abstract. *In Ukraine, the vegetable industry during the long period of reforming the agricultural sector of the economy has undergone significant changes in the volume and structure of production. The current state and tendencies of development of table beet cultivation in Ukraine in the conditions of European integration are investigated in the article. Emphasis is placed on the need to implement measures to change the existing development strategy, focusing on increasing the competitiveness of products through intensification of production and processing to maximize the use of all grown crops with added value.*

To improve sales processes against the background of European integration, we will offer several options for adaptation: growth regulators, organic farming, a deep degree of product processing.

Key words: *beets, yield, price, production, vegetable crops, market.*

Науковий керівник: доктор сільськогосподарських наук,
професор Яровий Григорій Іванович

Стаття надіслана: 19.05.2022 р.

© Басюк С.М.